

Thucydides III, 104, 1-6 (second purification of Delos and tradition of festivals)

(1) Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος καὶ Δήλον ἐκάθηραν Ἀθηναῖοι κατὰ χρησμόν δὴ τινα. ἐκάθηρε μὲν γὰρ καὶ Πεισίστρατος ὁ τύραννος πρότερον αὐτήν, οὐχ ἅπασαν, ἀλλ' ὅσον ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐφεωρᾶτο τῆς νήσου· τότε δὲ πᾶσα ἐκαθάρθη τοιῶδε τρόπῳ.

(2) θῆκαι ὅσαι ἦσαν τῶν τεθνεώτων ἐν Δήλῳ, πάσας ἀνεῖλον, καὶ τὸ λοιπὸν προεῖπον μῆτε ἐναποθνήσκειν ἐν τῇ νήσῳ μῆτε ἐντίκτειν, ἀλλ' ἐς τὴν Ῥήνειαν διακομίζεσθαι. ἀπέχει δὲ ἡ Ῥήνεια τῆς Δήλου οὕτως ὀλίγον ὥστε Πολυκράτης ὁ Σαμίων τύραννος ἰσχύσας τινὰ χρόνον ναυτικῶ καὶ τῶν τε ἄλλων νήσων ἄρξας καὶ τὴν Ῥήνειαν ἐλὼν ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Δηλίῳ ἀλύσει δῆσας πρὸς τὴν Δήλον. καὶ τὴν πεντετηρίδα τότε πρῶτον μετὰ τὴν κάθαρσιν ἐποίησαν οἱ Ἀθηναῖοι τὰ Δήλια.

(3) ἦν δὲ ποτε καὶ τὸ πάλαι μεγάλη ξύνοδος ἐς τὴν Δήλον τῶν Ἰώνων τε καὶ περικτιόνων νησιωτῶν· ξύν τε γὰρ γυναίξιν καὶ παισὶν ἐθεώρουν, ὥσπερ νῦν ἐς τὰ Ἐφέσια Ἴωνες, καὶ ἀγῶν ἐποιεῖτο αὐτόθι καὶ γυμνικὸς καὶ μουσικὸς, χοροὺς τε ἀνήγον αἱ πόλεις.

(4) δηλοῖ δὲ μάλιστα Ὅμηρος ὅτι τοιαῦτα ἦν ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖσδε, ἃ ἐστὶν ἐκ προοιμίου Ἀπόλλωνος·

ἀλλ' ὅτε Δήλῳ, Φοῖβε, μάλιστα γε θυμὸν ἐτέρφθης,
ἔνθα τοι ἐλκεχίτωνες Ἰάονες ἠγερέθονται
σὺν σφοῖσιν τεκέεσσι γυναίξιν τε σὴν ἐς ἀγυῖάν·
ἔνθα σε πυγμαχίῃ τε καὶ ὄρχηστῷ καὶ ἀοιδῇ
μνησάμενοι τέρπουσιν, ὅταν καθέσωσιν ἀγῶνα.

(5) ὅτι δὲ καὶ μουσικῆς ἀγῶν ἦν καὶ ἀγωνιούμενοι ἐφοίτων ἐν τοῖσδε αὖ δηλοῖ, ἃ ἐστὶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ προοιμίου· τὸν γὰρ Δηλιακὸν χορὸν τῶν γυναικῶν ὑμνήσας ἐτελεύτα τοῦ ἐπαίνου ἐς τάδε τὰ ἔπη, ἐν οἷς καὶ ἑαυτοῦ ἐπεμνήσθη·

ἀλλ' ἄγεθ', ἰλήκοι μὲν Ἀπόλλων Ἀρτέμιδι ξύν,
χαίρετε δ' ὑμεῖς πᾶσαι. ἐμεῖο δὲ καὶ μετόπισθε
μνήσασθ', ὅππότε κέν τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
ἐνθάδ' ἀνείρηται ταλαπείριος ἄλλος ἐπελθών·

᾿ὦ κοῦραι, τίς δ' ὑμῖν ἀνήρ ἤδιστος ἀοιδῶν
ἐνθάδε πωλεῖται, καὶ τέω τέρπεσθε μάλιστα;
ὕμεις δ' εὖ μάλα πᾶσαι ὑποκρίνασθαι ἀφήμωσ'
᾿τυφλὸς ἀνήρ, οἰκεῖ δὲ Χίω ἔνι παιπαλοέσση.'

(6) τοσαῦτα μὲν Ὅμηρος ἐτεκμηρίωσεν ὅτι ἦν καὶ τὸ πάλαι μεγάλη ξύνοδος καὶ ἑορτὴ ἐν τῇ Δήλῳ· ὕστερον δὲ τοὺς μὲν χοροὺς οἱ νησιῶται καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μεθ' ἱερῶν ἔπεμπον, τὰ δὲ περὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ πλεῖστα κατελύθη ὑπὸ ξυμφορῶν, ὡς εἰκόσ, πρὶν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι τότε τὸν ἀγῶνα ἐποίησαν καὶ ἵπποδρομίας, ὃ πρότερον οὐκ ἦν.

Thucydides III, 104, 1-6

Translated Thomas Hobbes

(1) The same winter also the Athenians hallowed the isle of Delos, by the admonition indeed of a certain oracle. For Pisistratus also, the tyrant, hallowed the same before; not all, but only so much as was within the prospect of the temple. But now they hallowed it all over in this manner.

(2) They took away all sepulchres whatsoever of such as had died there before, and for the future made an edict that none should be suffered to die nor any woman to bring forth child in the island; but [when they were near the time, either of the one or the other] they should be carried over into Rheneia. This Rheneia is so little a way distant from Delos that Polycrates, the tyrant of Samos, who was once of great power by sea and had the dominion of the other islands, when he won Rheneia dedicated the same to Apollo of Delos, tying it unto Delos with a chain.

(3) And now after the hallowing of it, the Athenians instituted the keeping, every fifth year, of the Delian games. There had also in old time been great concourse in Delos, both of Ionians and of the islanders round about. For they then came to see the games, with their wives and children, as the Ionians do now the games at Ephesus.

(4) There were likewise matches set of bodily exercise and of music; and the cities did severally set forth dances. Which things to have been so, is principally declared by Homer [mistake, it is Cynaethus of Chios] in these verses of his hymn to Apollo:

But thou, Apollo, takest most delight
In Delos. There assemble in thy sight
The long-coat Ions, with their children dear
And venerable bedfellows; and there
In matches set of buffets, song, and dance,
Both show thee pastime and thy name advance.

(5) That there were also matches of music and that men resorted thither to contend therein he again maketh manifest in these verses of the same hymn. For after he hath spoken of the

Delian dance of the women, he endeth their praise with these verses, wherein also he maketh mention of himself:

But well: let Phoebus and Diana be
Propitious; and farewell you, each one.
But yet remember me when I am gone:
And if of earthly men you chance to see
Any toil'd pilgrim, that shall ask you, Who,
O damsels, is the man that living here
Was sweet'st in song, and that most had your ear?
Then all, with a joint murmur, thereunto
Make answer thus: A man deprived of seeing;
In the isle of sandy Chios is his being.

(6) So much hath Homer witnessed touching the great meeting and solemnity celebrated of old in the isle of Delos. And the islanders and the Athenians, since that time, have continued still to send dancers along with their sacrificers; but the games and things of that kind were worn out, as is likely, by adversity till now that the Athenians restored the games and added the horse race, which was not before.

Thúkydídés III, 104, 1-6 (druhé očištění Délu a tradice slavností)

př. Václav Bahník

(1) Téže zimy Athéňané očistili na příkaz nějakého výroku věštírny Délos. Již předtím očistil totiž ostrov tyran Peisistratos, ne celý, ale tak daleko, kam až bylo vidět od svatyně.

Tentokrát byl očištěn celý tímto způsobem.

(2) Odklidili všechny rakve s nebožtíky, které byly na Délu, a veřejně vyhlásili, že v budoucnu nemá na ostrově nikdo zemřít ani rodit, ale že k tomu účelu mají být převáženi na Rhéneiu. Rhéneia je od Délu vzdálena jen tak malý kousek, že samský tyran Polykratés, který měl po nějakou dobu mocné loďstvo a ovládal i jiné ostrovy, když se zmocnil i Rhéneie, daroval ji Apollónovi Délskému a připoutal ji k Délu řetězem. A tenkrát po té očiště uspořádali Athéňané poprvé slavnost délie, která se koná vždy jednou za čtyři roky.

(3) Už kdysi v dávných dobách se na Délos scházely velké zástupy Iónů a obyvatel sousedních ostrovů; přicházeli tam se ženami i dětmi za podívanou právě tak, jako nyní chodí Iónové na efesie, a byly tam pořádány závody tělocvičné i músické a města tam posílala své sbory.

(4) Že tomu tak bylo, dokládá především Homér [Thúkydidův omyl, je to Kynaitos] v těchto verších, které jsou vzaty z hymnu na Apollóna:

Protože, Foibe, tvé srdce má z Délu největší radost,
proto se Ióni s dlouhými chitóny scházejí tady
na tvé ulici se svými ženami, malými dětmi;
zde tě v paměti mají a těší tě zápasem pěstním,
tancem a zpěvem též, když slavnostně vyhlásí závod.

(5) Že se při tom konal i závod músický a že sem přicházeli ti, kteří se ho chtěli zúčastnit, dokazuje jinými verši z téhož hymnu; když oslavil ženský sbor z Délu, zakončil svou chválu těmito verši, v nichž připomněl i sám sebe:

Apollón s Artemidou nechť vám svou poskytne milost,
všechny vy buďte zdraví a také si v budoucnu na mne
vzpomeňte, kdykoli někdo sem přijde z pozemských lidí,
zkoušený životem tělce, a vás se vyptávat bude:

„Řekněte, dívky, ze všech těch pěvců, co na Délos ,přijdou,
který je nejsladší pro vás, čí písně vás nejvíce těší?"

Na to vy všechny mu pěkně hned takovou odpověď dejte:

"Je to slepec, ježž hostí Chios, skalnatý ostrov."

(6) Takové doklady poskytl Homér pro tvrzení, že se už v dávných dobách scházelo na Délu mnoho lidí k slavnosti. Později sem posílali Athéňané a lidé z ostrovů sbory s obětními dary, avšak jak se zdá, vlivem nepříznivých okolností přestaly být závody pořádány a většina zvyklosti vzala zaslé, až konečně Athéňané závody obnovili a zavedli navíc koňské dostihy, které se dřív nekonaly.